

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Martina Kříže, soudkyně Mgr. Věry Jachurové a soudce Mgr. Bc. Jana Schneeweise v právní věci

žalobkyně: **A. S.**
bytem XXX
proti

žalovanému: **Ministerstvo zdravotnictví**
se sídlem Palackého náměstí 375/4, Praha 2

v řízení o žalobě proti rozhodnutí ministra zdravotnictví ze dne 13. 6. 2024, č. j. MZDR 37004/2023-3/PRO

takto:

- I. Žaloba se zamítá.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

1. Žalobou podanou u Městského soudu v Praze se žalobkyně domáhala zrušení rozhodnutí označeného v záhlaví tohoto rozsudku (dále jen „napadené rozhodnutí“), jímž ministr zdravotnictví zamítl rozklad žalobkyně proti rozhodnutí Ministerstva zdravotnictví ze dne 23. 10. 2023, č. j. MZDR 33760/2022-16/PRO (dále jen „prvostupňové rozhodnutí“). Prvostupňovým rozhodnutím ministerstvo zamítlo žádost žalobkyně o poskytnutí jednorázové peněžní částky za protiprávní sterilizaci podle zákona č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o odškodnění protiprávních sterilizací“).
2. Z obsahu správního spisu vyplývají následující skutečnosti. Žalobkyně v žádosti vylíčila, že sterilizace jí byla provedena v Nemocnici X dne 6. 8. 1982, když rodila své druhé dítě

Shodu s prvopisem potvrzuje I. V.

císařským řezem (také její první dítě se narodilo tímto způsobem). Lékař se jí těsně před zákrokem zeptal, zda souhlasí, aby jí byly po porodu přerušeny vejcovody, protože třetí těhotenství by pro ni mohlo být nebezpečné. Během bezprostřední přípravy k operačnímu výkonu, kdy už byla pod vlivem anestezie, žalobkyně předložený souhlas podepsala. Kdyby ale byla při smyslech, nikdy by tak neučinila. Následně s ní o provedeném zákroku nikdo nemluvil. Po cestě z porodnice vše vylicila manželovi. Poté se jí už nikdy nepodařilo otěhotnět, byť se o to s manželem snažili. Tato skutečnost poznamenala jejich manželství a v roce 2004 se rozvedli. K tomu žalobkyně doložila písemné prohlášení jejího bývalého manžela. Její zdravotnická dokumentace již byla skartována, což žalobkyně doložila sdělením Nemocnice X.

3. Žalovaný v lednu 2023 žádost žalobkyně zamítl se stručným odůvodněním, že bez zdravotnické dokumentace není možné jednorázovou peněžitou částku přiznat. Ministr však na základě rozkladu žalobkyně toto zamítavé rozhodnutí v dubnu 2023 zrušil a uložil žalovanému náležitě poučit žalobkyni o možnosti doplnit důkazy k prokázání svých tvrzení. Žalovaný následně výzvou ze dne 8. 10. 2023 žalobkyni nejprve obecně poučil, jakými důkazy lze podepřít tvrzení o nezákoně sterilizaci, a dále ji vyzval k uvedení „*dalších konkrétních návrhů (důkazů)...*, které prokazují provedení sterilizace, okolností, za kterých byla sterilizace provedena, a její provedení v rozporu s právem“. Žalobkyně byla rovněž vyzvána, aby prokázala své tvrzení, že když po podání anestezie usínala, slyšela hlas, který se jí ptal na souhlas s přerušением vejcovodů kvůli nebezpečí, které by jí hrozilo, kdyby potřeť otěhotněla. Žalobkyně na tuto výzvu reagovala dopisem ze dne 3. 8. 2023, v němž navrhla důkaz svědeckou výpovědí svého bývalého manžela. K ostatním okolnostem uvedla, že neexistuje důkaz, který by je potvrzoval, jen její paměť a svědomí.
4. Následně žalovaný nařídil ústní jednání, k němuž předvolal žalobkyni a jejího bývalého manžela Ing. P. S., který se ale k výsledku nedostavil. Žalobkyně při účastnickém výslechu jednak popsala, že jí byl vyvolán druhý porod, a zopakovala, že byla vyzvána k udělení souhlasu se sterilizací těsně před zákrokem. Na otázku, od kdy věděla, že je sterilizována, uvedla, že si to *prakticky nemohla ověřit, ale nikdy již potom nemohla přijít do jiného stavu*.
5. Prvostupňovým rozhodnutím žalovaný zamítl žádost žalobkyně pro neunesení důkazního břemene. V odůvodnění rozhodnutí konstatoval, že zdravotnická dokumentace žalobkyně byla skartována, a proto se žalovaný pokusil v součinnosti s žalobkyní obstarat jiné důkazy. Je přesvědčen, že výzvou ze dne 8. 10. 2023 dostal své zostřené poučovací povinnosti dle požadavků formulovaných správními soudy. Jediným důkazem, který žalobkyně navrhla, byl výslech jejího exmanžela, který se ale k ústnímu jednání bez omluvy nedostavil. Jeho písemné prohlášení žalovaný hodnotil jako neprůkazné, protože z něj plyne, že se o zákroku dověděl zprostředkovaně od žalobkyně a zkoumané skutkové okolnosti nevnímal vlastními smysly. Účastnický výslech žalobkyně také nic neprokazuje. Tento výslech nelze zaměňovat se svědeckou výpovědí. Ani v součinnosti se žalobkyní se tak nepodařilo obstarat důkazy, z nichž by plynulo, že žalobkyně byla sterilizována a že tento zákrok proběhl v rozporu s právem.
6. Ministr v odůvodnění napadeného rozhodnutí uvedl, že žalovaný učinil veškeré potřebné kroky ke zjištění skutkového stavu věci. Žalobkyně se v průběhu řízení stran důkazních návrhů omezila toliko na svědeckou výpověď svého exmanžela, případně jeho písemné prohlášení. Ani jeden z těchto důkazních prostředků však dle ministra není způsobilý prokázat, že žalobkyně byla protiprávně sterilizována, protože exmanžel svými smysly nic relevantního pro řízení nevnímal. Z jeho strany by se jednalo pouze o tlumočení tvrzení

Shodu s prvopisem potvrzuje I. V.

žalobkyně. Rozkladovou námitku žalobkyně, že jí ministerstvo neoznámilo, že předvolalo i jejího exmanžela, neshledal ministr důvodnou, neboť nebylo povinností žalovaného informovat žalobkyni o předvolání jejího exmanžela. Upozornil na to, že žalobkyně při účastnickém výslechu uvedla, že exmanžel nepřišel k ústnímu jednání, protože se jeho zdravotní stav zhoršil a již nevychází z domu, čili tou dobou již věděla, proč se svědek nedostavil. Žalobkyně nadto jeho nový výslech nenavrhl a ani neuvedla, k jakým skutečnostem má být vyslechnut. Ministr se podivil nad tím, že svědkovi bylo předvolání doručeno fikcí, ačkoli údajně dle žalobkyně nevychází z domu. Dále vysvětlil, že výslech žalobkyně nemůže být svou povahou výslechem svědeckým, protože žalobkyně nemůže být v řízení o vlastní žádosti svědkem.

7. V žalobě žalobkyně namítla, že ji sice žalovaný výzvou ze dne 8. 10. 2023 podrobněji poučil o jejích právech a vyzval ji k navržení a označení důkazů, ona ale nemá k dispozici zdravotnickou dokumentaci, jen své vnímání, paměť a svědomí. Její exmanžel již své písemné svědectví nedoplní, protože v dubnu 2024 zemřel. Žalobkyně namítla, že kdyby bývala věděla, že její exmanžel byl předvolán jako svědek, snažila by se jeho přítomnost aktivně zajistit. Považuje za nehorázné, že jí ministr v napadeném rozhodnutí podsouvá, že o předvolání exmanžela věděla, a ohradila se také vůči té části napadeného rozhodnutí, v níž se ministr pozastavuje nad tím, že jejímu exmanželovi bylo předvolání doručeno fikcí, ač je dle žalobkyně stále doma. Žalobkyně připustila, že nový výslech exmanžela nenavrhl, ale nechtěla obtěžovat a nikdo jí tuto možnost nenabídl.
8. Žalobkyně rovněž namítla, že žalovaný a ministr zamítli její žádost ryze proto, že její sterilizaci nelze bez zdravotnické dokumentace prokázat v dokazování jinými prostředky jí vůbec nepomohli. Poukázala na rozhodovací praxi Městského soudu v Praze, který tento závěr odmítl. Upozornila také na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 7. 2024, č. j. 9 As 61/2023-65, podle kterého postačí, předeště-li žadatelka na první pohled plausibilní tvrzení, že v rozhodném období podstoupila sterilizaci v rozporu s právem. Má za to, že žalovaný ani ministr dostatečně nezjistili skutkový stav věci, a prvostupňové i napadené rozhodnutí jsou proto nezákonná.
9. Žalovaný navrhl, aby soud žalobu jako nedůvodnou zamítl. Ve vyjádření k žalobě uvedl, že na odškodnění za protiprávní sterilizaci vzniká nárok za současného splnění dvou podmínek. První podmínkou je, že žadatelce byla provedena sterilizace, a druhou podmínkou je, že tato sterilizace byla provedena v rozporu s právem. Žalobkyně neprokázala hned první podmínku, tj. samotné provedení zákroku. Dále žalovaný zpochybnil samotný skutkový příběh, jak jej žalobkyně vylíčila, neboť podle něj není možné cokoli podepisovat na operačním sále, protože psací potřeby jsou nesterilní. Toto tvrzení žalobkyně tedy není pravděpodobné. Žalovaný podotkl, že v průběhu řízení vyvinul značné úsilí k zajištění jiných důkazů, opakovaně žalobkyni vyzýval k doložení svých tvrzení a srozumitelně ji poučoval, jak to má udělat.
10. Při rozhodování ve věci samé soud vycházel zejména z této právní úpravy:
11. Podle § 2 zákona o odškodnění protiprávních sterilizací je oprávněnou osobou fyzická osoba, která se podrobila v období od 1. července 1966 do 31. března 2012 ve zdravotnickém zařízení na území, které je součástí území České republiky, sterilizaci v rozporu s právem.
12. Podle § 5 odst. 2 zákona o odškodnění protiprávních sterilizací se na řízení o přiznání nároku použije správní řád, pokud tento zákon nestanoví jinak.

13. Podle § 3 správního řádu nevyplývá-li ze zákona něco jiného, postupuje správní orgán tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro soulad jeho úkonu s požadavky uvedenými v § 2.
14. Podle § 4 odst. 2 správního řádu správní orgán v souvislosti se svým úkonem poskytne dotčené osobě přiměřené poučení o jejích právech a povinnostech, je-li to vzhledem k povaze úkonu a osobním poměrům dotčené osoby potřebné.
15. Poté, co soud přezkoumal napadené rozhodnutí, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo, dospěl k závěru, že žaloba není důvodná.
16. K přiznání jednorázové peněžní částky je nezbytné splnění čtyř podmínek: 1) podání žádosti do 3 let od účinnosti zákona o odškodnění protiprávních sterilizací, 2) žadatelka byla podrobena sterilizaci, 3) ke sterilizaci došlo v rozhodném období, a 4) sterilizace byla provedena v rozporu s právem.
17. V rozsudku ze dne 4. 7. 2024, č. j. 9 As 61/2023-65 Nejvyšší správní soud uvedl, že v případech, kdy chybí zdravotnická dokumentace „nelze po žadatelkách požadovat, aby samy vždy nade vší pochybnost prokázaly naplnění všech výše vymezených předpokladů pro přiznání peněžní částky podle zákona č. 297/2021 Sb. Naopak postačí, pokud žadatelka o peněžitou dávku předestře na první pohled plausibilní tvrzení, že v rozhodném období podstoupila sterilizaci v rozporu s právem. To nicméně pochopitelně neznamená, že se může jednat o jakékoli, ničím nepodložené tvrzení. Musí jít o tvrzení hájitelné, které bude podepřeno indiciemi, které ve svém souhrnu nepřipouštějí jiné racionální vysvětlení situace či chování jednotlivých účastníků, než že k protiprávní sterilizaci žadatelky pravděpodobně došlo tak, jak žadatelka tvrdí. Pokud tedy zdravotní dokumentace nebude existovat, případně bude zjevně nedůvěryhodná, avšak žadatelka předestře plausibilní tvrzení, pro které budou skutečně svědčit zjištěné indicie, musí správní orgány považovat předpoklady pro přiznání peněžité částky dle zákona č. 297/2021 Sb., za naplněné, ledaže samy prokáží, že ke skutečností žadatelkou tvrzeným dojít nemohlo.“
18. Skutkový příběh, tak jak jej popsala žalobkyně v průběhu řízení o žádosti, by dle náhledu soudu bylo možné považovat za plausibilní tvrzení o podstoupení sterilizace, toto tvrzení však není dostatečně podepřeno žádnými dalšími indiciemi. V průběhu správního řízení se žalobkyni především nepodařilo prokázat samotné uskutečnění sterilizace, tedy to, že podstoupila zákrok, který vedl k jejímu zneplodnění. Situace žalobkyně se naprosto vymyká případům ostatních žadatelek, jejichž zdravotnická dokumentace chybí, a to tím, že zde není jediný podklad pro závěr, že žalobkyni skutečně byly uměle přerušeny vejcovody, jak tvrdí. V rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 14. 2. 2024, č. j. 8 Ad 20/2022-41, na který žalobkyně poukázala, byla důkazní situace pro žadatelku výrazně příznivější – žalovaný ve věci řešené tímto rozsudkem nepopíral uskutečnění operačních zákroků, které vedly k neplodnosti žadatelky, ale rozporoval „jen“ protiprávnost těchto úkonů (bod 31 rozsudku). Ani v případech řešených Městským soudem v Praze v rozsudcích ze dne 3. 12. 2024, č. j. 11 Ad 6/2024-64 nebo ze dne 15. 11. 2022, č. j. 14 Ad 9/2022-33 žalovaný nepolemizoval se skutkovou stránkou věci, tj. nečinil sporným, že žadatelkám byly provedeny zákrok směřující k jejich trvalé neplodnosti, ale argumentoval výlučně v právní rovině (hájil legalitu těchto zákroků).
19. V nyní projednávané věci však žalovaný od počátku žalobkyni sděluje, že samotná její tvrzení nepostačují pro závěr, že byla sterilizována. Jediná skutečnost, kterou žalobkyně označuje za důkaz provedení sterilizace, je, že po druhém porodu císařským řezem již neměla další děti. To však k přiznání jednorázového odškodnění za protiprávně provedenou sterilizaci

nepostačuje, protože skutečnost, že žalobkyně po druhém porodu již nikdy neotěhotněla, mohla mít vícero příčin. Soud tím neříká, že verze žalobkyně naprosto neodpovídá realitě, je však třeba si uvědomit, že k přiznání nároku na jednorázovou peněžní částku podle zákona o odškodnění protiprávních sterilizací je zapotřebí prokázat, že žadatelce skutečně byla provedena sterilizace. Provedení tohoto zákroku však žalobkyní věrohodně doloženo nebylo.

20. Žalobkyně poukazuje na ustálenou judikaturu správních soudů, která zakazuje žalovanému zamítnout žádost žadatelky jen proto, že zdravotnická dokumentace chybí, a ukládá žalovanému v těchto případech aktivně podat žadatelkám pomocnou ruku a podrobně je poučit o tom, jaké důkazní prostředky lze k podpoře jejich tvrzení navrhopat a předkládat (viz zejména rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 7. 2024, č. j. 9 As 61/2023-65, č. 4623/2024 Sb. NSS). Této povinnosti nicméně žalovaný v nyní projednávané věci dostal. Ve výzvě ze dne 8. 10. 2024 nejprve žalobkyni vysvětlil, za jakých okolností lze jednorázovou částku přiznat, a následně uvedl několik konkrétních příkladů důkazních prostředků, které je možné navrhopat. Poté žalobkyni vyzval, aby doplnila důkazy, které by prokazovaly, že jí byla provedena sterilizace, a okolnosti, za nichž jí byla sterilizace provedena. Z výzvy ze dne 8. 10. 2024 je jasné, že žalovaný neměl za prokázané ani provedení samotného zákroku, a srozumitelně proto žalobkyni nabádal k tomu, aby doložila cokoli, co by její tvrzení prokazovalo. Žalobkyně na tuto výzvu reagovala tak, že si provedení zákroku *prakticky nemohla ověřit, ale nikdy již potom nemohla přijít do jiného stavu*. Jak již bylo soudem konstatováno shora, toto tvrzení samo o sobě k prokázání provedení sterilizace nepostačuje, neboť to, že žalobkyně po druhém porodu již neotěhotněla, mohlo mít vícero příčin.
21. Při posuzování případu žalobkyně měl soud na zřeteli smysl a účel zákona o odškodnění protiprávních sterilizací. Neopomněl, že tento zákon reflektuje selhání státu, který v minulosti nebyl schopen ochránit ženy před situacemi, v nichž musely čelit nátlaku na svobodu svého rozhodování stran (ne)provedení sterilizace. Soud rovněž vedl v patrnosti, že v řízení o žádostech podle tohoto zákona je klíčové stanovení *rozumné rovnováhy* mezi povinnostmi tvrzení a důkazní povinností žadatelek na straně jedné, a naopak povinností správního orgánu zjistit stav věci bez důvodných pochybností v rozsahu nezbytném pro soulad jeho úkonu s požadavky uvedenými v § 2 správního řádu. Soud sice učinil předběžný závěr o tom, že žalobkyně předesílala plausibilní (hájitelné) tvrzení o provedení sterilizace, nemohl ovšem přehlédnout, že toto její tvrzení není podloženo žádnými dalšími indiciemi. Soud je přesvědčen, že vstřícnost státu k žadatelkám o odškodnění za protiprávně provedenou sterilizaci musí být značně široká, nikoliv však bezbřehá. To, že jí byla provedena sterilizace, žalobkyně fakticky dokládá pouze svým tvrzením, že se jí již po druhém porodu nepodařilo otěhotnět. Tato argumentace však neprokazuje, že žalobkyně sterilizaci skutečně podstoupila. Žalovaný tudíž nepochybil, pokud její žádost zamítl.
22. Pouze ve stručnosti se soud vyjádří k tomu, jak žalovaný hodnotil jediný listinný důkaz, který žalobkyně v řízení předložila, tj. písemné svědectví jejího exmanžela. Žalovaný i ministr tento důkaz automaticky odmítli jako nezpůsobilý prokázat cokoli relevantního k věci, protože exmanžel u porodu druhého dítěte nebyl a zákrok nevnímal vlastními smysly. Městský soud v Praze se v rozsudku ze dne 20. 2. 2025, č. j. 15 Ad 17/2024-52 k podobnému hodnocení svědeckých výpovědí rodinných příslušníků žadatelek vyjádřil následovně: „*Za situace, kdy byla zdravotnická dokumentace žalobkyně zničena, je i výslech rodinného příslušníka (který je nutně vždy subjektivní) relevantním důkazním prostředkem a indicií svědčící o plauzibilitě žadatelčiných tvrzení. Jeho důkazní sílu nelze a priori zpochybňovat s odkazem na*

zprostředkovanost a neobjektivnost (obdobně srov. bod 24 rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 24. 10. 2024, č. j. 18 Ad 9/2024-60...). Je pochopitelné, že rodinný příslušník není zpravidla přítomen samotnému zákroku ani událostem k němu vedoucím. Takový svědek bude primárně schopen vypovídat o tom, jak vnímal chování svého příbuzného po zákroku, jak zákrok ovlivnil zdraví této osoby a její rodinné vztahy, popřípadě o tom, zda mu příbuzný sdělil, že byl zdravotnickým personálem poučen o povaze a rizicích sterilizace.“ Žalovaný tedy pochybil, jestliže písemné svědectví exmanžela žalobkyně automaticky vyhodnotil jako irelevantní. Tato vada nicméně v posuzované věci nemá vliv na zákonnost napadeného rozhodnutí. I kdyby totiž žalovaný tento listinný důkaz řádně zhodnotil a přihlédl k jeho obsahu, na výsledku řízení by to nemohlo nic změnit. Písemné svědectví exmanžela žalobkyně, které je pouhou reprodukcí toho, co mu sdělila sama žalobkyně, není způsobilé prokázat, že žalobkyně skutečně byla po porodu druhého dítěte sterilizována.

23. Za irelevantní pro rozhodnutí o věci samé považuje soud úvahy ministra o tom, proč si exmanžel žalobkyně nevyzvedl jemu doručované předvolání k výslechu. Zcela nadbytečné jsou také úvahy ministra týkající se způsobu doručení písemností exmanželu žalobkyně. Doručení fikcí je legitimní způsob doručování písemností, přičemž s věcným posouzením žádosti žalobkyně nemá nic společného to, zda a jak si její exmanžel přebíral poštu.
24. Soud nepřisvědčil žádné ze žalobních námitek, a proto žalobu podle § 78 odst. 7 s. ř. s. jako nedůvodnou zamítl. Za splnění podmínek uvedených v § 51 odst. 1 s. ř. s. o žalobě rozhodl bez nařízení ústního jednání (oba účastníci řízení s tímto postupem mlčky souhlasili).
25. Žalobkyně nebyla ve sporu úspěšná a procesně úspěšnému žalovanému žádné náklady nad rámec jeho běžné úřední činnosti nevznikly. Soud proto druhým výrokem rozsudku v souladu s § 60 odst. 1 s. ř. s. rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.
26. Soud závěrem uvádí, že není vyloučeno, aby žalobkyně v zákonem stanovené lhůtě podala novou žádost o přiznání odškodnění, bude-li ji schopna doložit jakýmkoliv důkazním prostředkem, jenž by představoval věrohodnou *indicii* svědčící o tom, že jí skutečně byla provedena sterilizace (například lékařskou zprávou z období, kdy se marně pokoušela o dalšího potomka, z níž by alespoň nepřímě plynulo, že jí v minulosti bylo početí dítěte operačně znemožněno).

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud. Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s.ř.s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie. Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud.

Praha 28. července 2025

Shodu s prvopisem potvrzuje I. V.

Mgr. Martin Kříž v. r.
předseda senátu

Shodu s prvopisem potvrzuje I. V.